KANSALAISOPISTOJEN LIITTO KoL
MEDBORGARINSTITUTENS FÖRBUND MiF ry

TAUSTAMUISTIO

2.11.2015

Turvapaikanhakijoiden alkuvaiheen koulutuksesta

Kansalaisopistot voivat osallistua turvapaikanhakijoiden aiheuttamaan lisääntyneeseen suomen kielen ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen koulutuksen järjestämiseen eri puolilla Suomea.

Kansalaisopistot ovat olleet merkittävä maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen järjestäjä. Kansalaisopistoissa voidaan järjestää koulutusta lähipalveluperiaatteella, sopivalla aikataululla sekä opiskelijoiden erilaisiin tarpeisiin vastaavissa jaksoissa (pituus, syvyys). Koulutettavina on ollut sekä työelämässä mukana olevia että työelämän ulkopuolella olevia maahanmuuttajia kuten kotiäitejä ja ikääntyneitä. Kansalaisopisto kykenee järjestämään maahanmuuttajille suunnattua koulutusta eri muodoissa ylläpitäjän tahtotilan ja alueellisten tarpeiden mukaisesti. Opistoissa on järjestetty muun muassa nuorille maahanmuuttajille suunnattua koulutusta osana nuorisotakuuta sekä suuremmissa kaupungeissa pitkäkestoista työvoimapoliittista kotoutumiskoulutusta. Omien (maahanmuuttajille suunnattujen) koulutusten lisäksi monet maahan muuttaneet ovat osallistuneet myös muuhun kurssitarjontaan kansalaisopistoissa.

Rahoituksesta

Laajamittaisen toiminnan aloittaminen vaatii 100 %:n lisärahoituksen valtiolta. Kunnilla eikä varsinkaan yksityisillä kansalaisopistojen ylläpitäjillä ole ylimääräisiä resursseja vastata toiminnan rahoituksesta. Valtio vastaa yksiselitteisesti turvapaikanhakijoista syntyvistä kustannuksista.

Osa vastaanottokeskuksista hankkii jo tällä hetkellä ostopalveluna koulutusta kansalaisopistoilta. Jotta kansalaisopistot voisivat nopealla aikataululla suunnitella ja luoda toimivia toimintamalleja, tulisi rahoituksen olla selkeä, ennakoitava ja riittävän pitkäkestoinen. Mahdollinen määräraha saadaan nopeasti tavoiteltuun toimintaan esimerkiksi erillisellä opintosetelirahoituksella (100 %:sti turvapaikanhakijoille suunnattu kurssi). Vaihtoehtoisesti kansalaisopistot voisivat hakea erillistä, tähän tarkoitukseen suunnattua avustusta. Tämän hakumenettelyä on syytä vielä tarkentaa mahdollisessa jatkosuunnittelussa.

Koulutuksesta aiheutuvat kustannukset noudattavat keskimäärin kansalaisopistojen valtionosuuden keskituntihintaa (valtion talousarviossa 83,60 euroa/opetustunti) riippuen siitä, missä opetus järjestetään. Mikäli uusia (lisä)tiloja joudutaan vuokraamaan, niistä aiheutuu luonnollisesti tähän toimintaan kohdistuvia lisäkustannuksia.

Tiloista

Kansalaisopistoilla on omia tiloja, joiden käyttöä päiväsaikaan voidaan tehostaa jonkin verran. Kansalaisopistot toimivat perinteisesti oman toimialueensa osalta monissa eri vuokratiloissa, joten kokemusta ja soveltuvia vuokratiloja on tarvittaessa saatavissa nopeastikin.

Henkilöstöresursseista

Kansalaisopistoissa kautta maan on pitkä kokemus erilaisten kurssien suunnittelusta ja sopivan henkilöstön rekrytoinnista. Isossa osassa kansalaisopistoja on jo tälläkin hetkellä palkattuina esimerkiksi suomen kielen opettajia, joiden työtuntien määrää voidaan alkuvaiheessa lisätä (koskien erityisesti osa-aikaisia työntekijöitä). Osalla opistoilla on myös pitkäaikaista kokemusta mm. kotouttamiskoulutuksesta.

Opistoilla on myös verkostoja, joista ammattilaisten rekrytointi sujuu tarvittaessa nopeastikin. Keskeisenä lähtökohtana on kuitenkin pidettävä ehdottomasti ammattitaitoisten opettajien palkkaamista. Kokemusta omaavien ja ammattitaitoisten suomen kielen opettajien määrä on tällä hetkellä yleisesti rajallinen, mistä johtuen mikään taho ei pysty vastaamaan nopeasti kasvaneeseen kysyntään.

Turvapaikanhakijoiden tausta on hyvin kirjava. Tämän tyyppinen ryhmäopetus vaatii hyvää ja syvää kokemusta, josta kuka tahansa S2-opettaja ei välttämättä selviä. Ihanteellinen ryhmäkoko on maksimissaan 12 opiskelijaa. Maahanmuuttajien koulutusta on kansalaisopistoissa aikaisemmin järjestetty 12-20 hengen ryhmissä.

Suomen kielen opetuksesta turvapaikan hakijoille

Maahanmuuttajakoulutuksen ammattilaiset kansalaisopistoissa pitävät tärkeänä suomen kielen opetuksen aloittamista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Viikkotuntimäärä olisi kuitenkin hyvä pitää alussa maltillisena. Esimerkiksi Kalliolan kansalaisopisto (Helsinki) on luonut yhdessä vastaanottokeskusten kanssa Tehostartti-mallin, jossa vastaanottokeskus ostaa opistolta ryhmäkoulutusta 7 viikkotuntia 3 kuukauden mittaisena jaksona per henkilö. Kyseinen malli on ollut käytössä vuodesta 2009 alkaen. Kansalaisopistoissa on myös pidempää kokemusta esimerkiksi työvoimapoliittisena koulutuksena toteutettavasta opetuksesta, joten alkuvaiheen opetuksessa osataan huomioida myös mahdollista tulevaa opintopolkua.

Yleistä kansalaisopisto-opetuksesta

Varsinkin pienemmillä paikkakunnilla ”tekemisen puute” korostuu vastaanottokeskuksen asukkaiden keskuudessa. Toisaalta luku- ja kirjoitustaidottomien kielikoulutus asettaa lisäksi omat, erityiset haasteensa. Yleisesti ottaen mikä tahansa toiminta, johon keskittyessä voidaan hetkeksi jättää mielestä vaikeatkin kokemukset, aktivoi ja antaa elämään mielekkyyden tunnetta. Kansalaisopistot ovat täynnä toimintamahdollisuuksia vauvasta vaariin.

Joissakin kansalaisopistoissa on myös kokemusta erilaisten arkitaitojen opettamisesta ilman yhteistä kieltäkin. Turvapaikanhakijoille on toiminnallisessa opetuksessa opetettu esimerkiksi kotitaloustaitoja. Lisäksi opistot ovat järjestäneet turvapaikanhakijoiden arkeen ja osittain kulttuurisidonnaisiin tapoihin liittyvissä kysymyksissä opastusta teemalla ”miten Suomessa toimitaan/käyttäydytään”.

Kokonaisuudessaan tällainen yleinen kansalaisopistotoiminta vaatii ainakin osittaista opetushenkilökunnan täydennyskoulutusta ja toisaalta erityisosaamista.

Henkilökunnan ja vapaaehtoisten kouluttamisesta

Kansalaisopistoissa voidaan lisäksi täydennyskouluttaa eri toimijoiden henkilökuntaa kohtaamaan maahanmuuttajia omassa työssään. Joissakin opistoissa on suunniteltu kielten, kuten esimerkiksi arabian ja persian, pika- ja intensiivikurssien järjestämistä turvapaikanhakijoiden kanssa työskenteleville. Opistot voivat kouluttaa myös vastaanottokeskusten vapaaehtoisia erilaisissa taidoissa.

Monilla myös suurten kaupunkien ulkopuolisilla kansalais- ja työväenopistoilla on siis mahdollisuus 100 % lisärahoituksella järjestää suomen kielen opetusta ja muuta kotoutumista tukevaa koulutusta turvapaikanhakijoille ja pakolaisille.

Lisätietoja:
Toiminnanjohtaja Jaana Nuottanen, 040 7410641,
jaana.nuottanen@kansalaisopistojenliitto.fi